

Unapređenje procesa praćenja i evaluacije rada nastavnika osnovnih škola primenom e-portfolia

Snežana Đorđević¹, Sanja Puzović² i Vladan Paunović²

¹ OŠ „Sveti Sava“, Batočina, Srbija

² Univerzitet u Kragujevcu, Fakultet Tehničkih nauka u Čačku, Čačak, Srbija

e-mail snezana.bat@gmail.com, sanja.puzovic@ftn.kg.ac.rs, vladan.paunovic@ftn.kg.ac.rs

Rezime: U radu je prikazan doprinos primene e-portfolia u procesu evaluacije rada nastavnika kao osnovne vrednovanja samog procesa rada i efekata usavršavanja nastavničkih kompetencija. Za evaluaciju je važno da se unapred postave kriterijumi i indikatori na osnovu kojih će se vrednovati nastavnički rad. Praćenje rada nastavnika je jedan od bitnih elemenata u procesu evaluacije njihovog rada i ima za cilj i identifikaciju potencijalnih problema i uključivanje nastavnika u programe usavršavanja. Značaj ovog procesa se ogleda u dobijanju jasne slike o nivou ostvarenosti planiranih ciljeva i zadataka i o usavršavanju nastavnika. Proces praćenja rada i stručnog usavršavanja nastavnika se može uspešno sprovesti uz plansko vođenje dokumentacije kroz nastavnički dosije – portfolio. Portfolio ima dugu tradiciju u obrazovanju i radu nastavnika, danas je dostupan i u elektronskom obliku. Značaj primene portfolia je analiziran na primeru OŠ „Sveti Sava“ Batočina.

Ključne reči: portfolio, stručno usavršavanje nastavnika, evaluacija

1. UVOD

Savemeni uslovi zahtevaju primenu tehničkih i informacionih inovacija u cilju realizacije kvalitetnijeg rada i razvoja kompetencija učenika i nastavnika. Danas je nezamislivo da nastavnik bude van progressa informaciono-komunikacionih tehnologija i njihove primene, jer bi onda ostao „nemoćan“ u obavljanju svoje profesionalne funkcije. Obrazovanje, kao najmoćniji pokretač društva nameće potrebu za permanentnim obrazovanjem i samousavršavanjem nastavnika što omogućava veću samostalnost u planiranju i realizaciji obrazovno-vaspitnog procesa. Tehnike i sredstva informaciono-komunikacionih sistema imaju sve veću i značajniju primenu u obrazovanju, radu nastavnika i evaluaciji tog rada, što zahteva odgovarajuću osposobljenost i motivisanost nastavnika za njihovo korišćenje.

Portfolios have strong tradition within teacher education and have been used for a variety of purposes including supporting and documenting professional learning and development and meeting registration requirements (Wray, 2008; Barton & Collins, 1993; Grant & Huebner, 1998; Ryan & Kuhs, 1993).

2. ULOGA PRAĆENJA I EVALUACIJE RADA U PROFESIONALNOM RAZVOJU NASTAVNIKA

Profesionalni razvoj zaposlenih u obrazovanju je sveobuhvatan proces koji uključuje stvaranje uslova i razrađenu strategiju na nivou društvene zajednice za planirani i kontinuirani proces stručnog usavršavanja i sopstvenog profesionalnog razvoja. Na taj način nastavnici postaju deo procesa unapređenja kvaliteta obrazovno–vaspitne prakse (Grandić & Stipić, 2011). Profesionalni razvoj nastavnika obuhvata povećavanja nastavnikove svesnosti o tome šta radi, kako to radi i na koji način može svoj rad da unapredi (Bjekić & Zlatić, 2006). In teacher education, e-portfolios raise issues including the best ways to intergrate these into preservice teacher learning, working with the underpinning pedagogies, and how best to support and assess preservice teacher learning using the new technology (Wray, 2007).

Kvalitet obrazovanja učenika u velikoj meri zavisi od sistema znanja, sposobnosti i veština nastavnika, tj. od profesionalnih kompetencija. Profesionalne kompetencije nastavnika ili ključne sposobnosti svrstane su četiri grupe (Pravilnik o standardima kompetencija za profesiju nastavnika i njihovog profesionalnog razvoja („Sl. glasnik RS – Prosvetni glasnik“, br. 5/2011)): kompetencija za nastavnu oblast, predmet i metodiku nastave; kompetencija za poučavanje i učenje; kompetencija za podršku razvoju ličnosti učenika i kompetencija za komunikaciju i saradnju.

Praćenje rada nastavnika je jedan od bitnih elemenata u procesu evaluacije njihovog rada i ima za cilji identifikaciju potencijalnih problema i uključivanje nastavnika u programe usavršavanja. Značaj ovog procesa se ogleda u dobijanju jasne slike o nivou ostvarenosti planiranih ciljeva i zadataka i usavršavanju nastavnika.

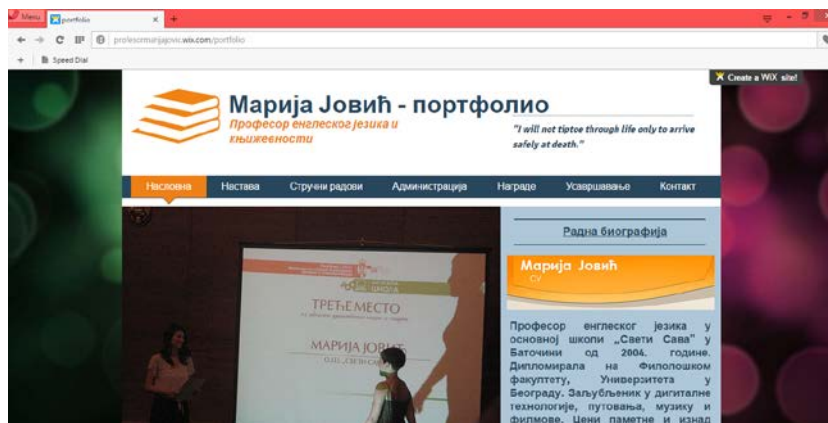
Proces praćenja rada i stručnog usavršavanja nastavnika se može uspešno sprovoditi uz plansko vođenje dokumentacije kroz nastavnički dosije – portfolio. U srcu portfolija su primeri nastavničkog rada, ali ne samo o onome što nastavnici govore o svom radu, nego činjenice i primeri onog što su stvarno uradili (Edgerton I dr., 2002). Portfolio ima dugu tradiciju u obrazovanju i radu nastavnika, a danas je dostupan i u elektronskom obliku. The advent of information and communications technology (ICT) not only creates new demands for teachers skills in this area, but also provides opportunities for using an electronic version of the portfolio (Strudler & Wentzel, 2005).

3. PODRŠKA E-PORTFOLIA U PRAĆENJU I EVALUACIJI RADA NASTAVNIKA

Informaciono-komunikacione tehnologije su postale sastavni deo sistema obrazovanja i to kao podrška nastavnicima u realizaciji nastave i profesionalnom usavršavanju. Celokupan profesionalni razvoj nastavnika može se predstaviti kroz kumulativni autodosije koji bi obezbedio funkcionisanje tzv. evaluacionog kruga (Živković, 2000). Ovakva vrsta dosijea je e-portfolio (teaching portfolio).

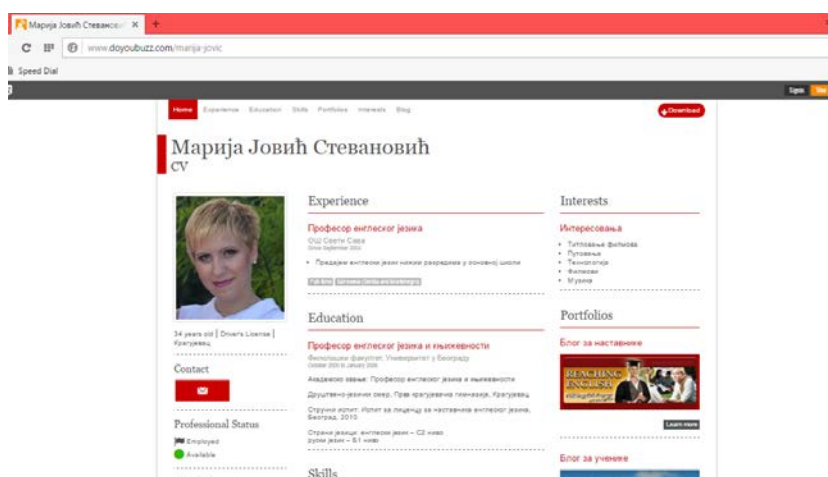
Posredstvom e-portfolia nastavnici prikazuju svoje ideje i ostvarenja kao sastavni deo svog rada, kao i rezultate procesa samovrednovanja i samoprocenjivanja. E-portfolio kao skup nastavničkih podataka, radova, dostignuća, nagrada i usavršavanja, predstavljen u digitalnom formatu, neophodno je popunjavati u kontinuitetu i sistematično.

U svom radu nastavnici OŠ „Sveti Sava“ Batočina koriste e-portfolio „Sl. 1“.

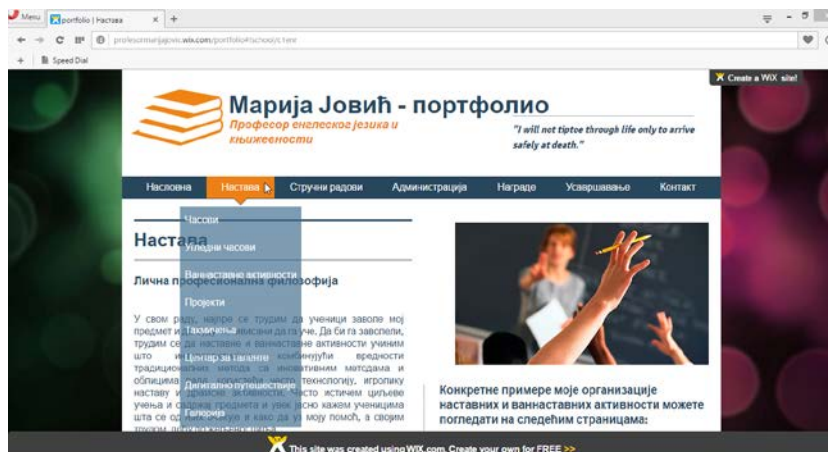
Слика 1. *Насловна старана e-портфолиа наставника ОШ „Свети Сава“ Баточина*

Portfolio, ОШ „Свети Сава“ Баточина садржи следеће информације: радна биографија; стручно усавршавање; наставник као водитељ семинара; лична процена компетенција (по индикаторима из Правилник о standardима компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја („Sl. гласник RS – Prosvetni гласник“, br. 5/2011); лична процена компетенција (по индикаторима из Правилник о stalном стручном усавршавању и sticanju звања наставника васпитача и стручних сарадника ("Slуžбени гласник RS",br.85/2013.86/15); спољашње вредновање рада наставника; професионална постигнућа; примери добре праксе у раду са ученицима; примери добре праксе у раду са родитељима; прилози за самопроцену области настава и учење; значајни резултати методичког рада (planови, pripreme, прилози о посебним oblicima рада, metodama, наставним sredstvima...); вишегодишњи приказ реализованог стручног усавршавања и лични plan даљег стручног усавршавања; „moji počeci за pamćenje“; „želim да сачувам од zaborava“; „moj лични kutак у портфолију“ „Sl. 2“.

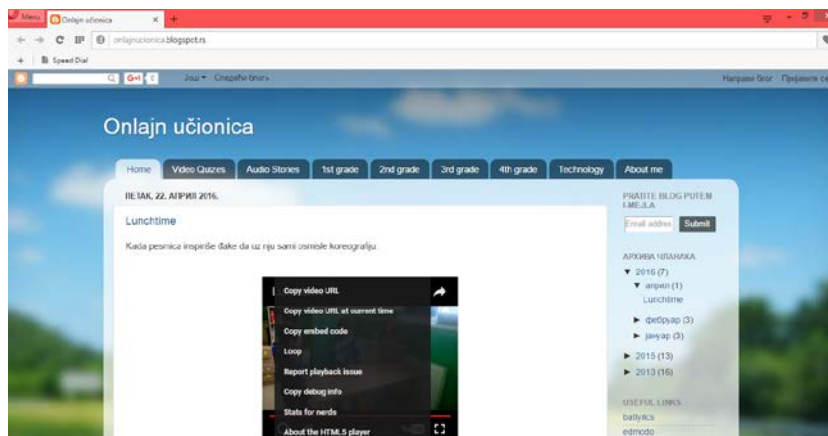
Слика 2. *Радна биографија у e-портфолиу наставника ОШ „Свети Сава“ Баточина*

Portfolio OŠ „Sveti Sava“ Batočina nastavnicima pruža mogućnosti za čuvanje, selekciju i uređivanje podataka o postignućima i zalaganjima u radu sa učenicima; sistematizaciju pokazatelja profesionalnog statusa i usavršavanja nastavnika; prezentovanje sopstvenog rada na uvid eksternim evaluatorima i zainteresovanim profesionalcima; prikazivanje nastavničkih kompetencija neophodnih za sticanje zvanja pedagoškog savetnika. „Sl. 3“.

Slika 3. Mogućnosti koje pruža e-portfolio

E-portfolio pruža posebnu mogućnost kreiranja blogova. Blog ima za cilj da uputi učenike na dodatne izvore znanja, da prikaže radove i zalaganja učenika i da ih edukuje u vezi sa tehnologijom. Nastavnici svoj blog delom uređuju samostalno, a delom u interakciji sa svojim učenicima, njihovim potrebama i interesovanjima. E-portfolio nastavnika OŠ „Sveti Sava“ Batočina koji je prikazan poseduje blogove: Onlajn učionica „Sl. 4“, Reaching-English, Vecciklopedja, Klik do znanja, Sveti Sava – Badnjevac, Profesionalna orijentacija...

Slika 4. Blog Onlajn učionica

3.1 Podrška portfolia u procesu samovrednovanja rada

Samovrednovanje je stalni proces sprovođenja, analiziranja, korigovanja i unapređivanja rada koji se sprovodi u nastavnoj praksi i doprinosi kvlitetu rada škole. Samovrednovanje se temelji na pitanjima: Kako smo nešto uradili? Da li je moglo bolje? Šta se može unaprediti? Koji su ciljevi ostvareni, a koji ne? Šta još treba da znamo da bi postignuća pri sledećem samovrednovanju bila bolja? Kako unapređivanju sopstvenog rada, doprinosimo poboljšanju kvaliteta rada škole?

Proces samovrednovanja se sprovodi saglasno kriterijumima Pravilnika o stalnom stručnom usavršavanju (septembar 2013. i izmene, oktobar 2015.), koji definiše obavezu izrade portfolija. Kriterijumi su u delu Pravilnika kojim je uređen način napredovanja i sticanja zvanja pedagoški savetnik, samostalni, viši i visoki savetnik.

U e-portfoliju OŠ „Sveti Sava“ Batočina su dati obrasci za samoprocenu sačinjeni po indikatorima oba dokumenta, da bi svaki korisnik mogao da se opredeli za jedan, drugi ili oba načina samoprocene. „Sl. 5“.

Plan stručnog usavršavanja na nivou ustanove		Marija Jovih Stjepanović					
Redni broj	Aktivnost/oblik stručnog usavršavanja	Način učestvovanja (prisustvo, izlaganje, izložbe, izdorstvo, organizovanje, koordin, vođenje, analiza, diskusija...)	Kompetenčni vidovi K1, K2, K3, K4	Broj sati	Opis aktivnosti	Dokazi	Planirani vreme, Realizovane i realizovane
1.	Organizovanje bloga i prezentovanje materijala od skripta	autornstvo	K1	8	oblikovane obradnje sadržaja i dodatnih materijala na blogu	Sadržaj bloga	završetak školske godine
2.	Učestvovanje sa stručnim usavršavanjem na diskusijama i izlaganjima (1-3)	izlaganje, diskusija	K1	4	prezentovanje poručene nauke i veština	Zapisnici sa stručnih veća, sertifikati učesnika na seminarima	Stručno veće nast. stranih jezika
3.	Učestvovanje u radu časne sa izlaganjima i diskusijama	Organizovanje izlaganja	K1, K2	8	Prizrepa časa i vešt. Sredstva realnije primenjena u diskusiji	Prizrepa, fotografije (jednostavni) pedagoške službe	Dosijer 2016.
4.	Aktivnost/oblik izlaganja	Prizrepa pomoć pri izlaganju	K4	6	Osoba koja pomaže pri prizrepi i izlaganju u časnoj	Prizrepa, fotografije jednostavni pedagoške službe	Drugo materijal

Slika 5. Strane e-portfolia o samovrednovanju

4. ZAKLJUČAK

Rad ističe značaj primene e-portfolia u procesu praćenja i evaluacije rada nastavnika, pogotovo u savremenim uslovima koja karakteriše intenzivan razvoj informaciono-komunikacionih tehnologija i njihova sve češća primena u obrazovnim procesima i razvoju nastavničkih kompetencija.

Primena e-portfolia pruža mogućnost efikasnog praćenja kontinuiranog procesa stručnog usavršavanja nastavnika i evaluacije njihovog rada tokom čitavog radnog veka.

Iskustva nastavnika OŠ „Sveti Sava“ Batočina potvrđuju prednosti planskog vođenja dokumentacije kroz nastavnički dosije u elektronskoj formi – e-portfolio. Primenom e-portfolia u ovoj obrazovnoj ustanovi unapređen je obrazovni proces, dok je postupak praćenja i evaluacije rada nastavnika postao efikasniji, što ima pozitivan efekat na njihovo profesionalno usavršavanje.

LITERATURA

- [1] Barton, J., & Collins, A. (1993). *Portfolios in teacher education*, Journal of Teacher Education, vol. 44, No. 3, pp. 200-210.
- [2] Bjekić, D. i Zlatić, L. (2006). *Komunikaciona kompetencija nastavnika tehnike*, Zbornik radova Tehničkog fakulteta u Čačku, pp. 471–478.
- [3] Edgerton, R., Hutching, P. & Quinlan, K. (2002). *The teaching portfolio: Capturing the scholarship of teaching*, Washington, D. C. American Association of Higher Education
- [4] Grandić, R. & Stipić, M. (2011). *Profesionalni razvoj nastavnika – put do kvalitetnog obrazovanja*, Pedagoška stvarnost, vol. 57, No.(3–4), pp. 198–209.
- [5] Grant, G., & Huebner, T. (1998). *The portfolio question: A powerful synthesis of the personal and professional*, Teacher Education Quarterly, vol. 25, No. 1, pp. 33–43.
- [6] Pravilnik o standardima kompetencija za profesiju nastavnika i njihovog profesionalnog razvoja, „Sl. glasnik RS – Prosvetni glasnik“, br. 5/2011.
- [7] Pravilnik o stalnom stručnom usavršavanju i sticanju zvanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika „Službeni glasnik RS“, br. 85/2013. 86/15.
- [8] Ryan, J., & Kuhs, T. (1993). *Assessment of pre-service teachers and the use of portfolios*, Theory Into Practice, vol. 32, No. 2, pp. 75–81.
- [9] Strudler, N., & Wetzell, K. (2005). *The diffusion of electronic portfolios in teacher education: Issues of initiation and implementation*, International Journal of Technology and Design Education, vol. 37, No. 4, pp. 411 - 433.
- [10] Živković, P. (2000). *Usavršavanje samovrednovanja nastavnika (samovrednovanje kao usavršavanje)*, Pedagoška stvarnost, Novi Sad, br. 1-2.
- [11] Wray, S. (2007). *E-portfolios in a teacher education program*, E-Learning, vol. 4, No. 1, pp. 40–51.
- [12] Wray, S. (2008). *Swimming upstream: Shifting the purpose of an existing teaching portfolio requirement*, The Professional Educator, vol. 32, No. 1, pp. 44-59.